

HAMDÛNEL-KASSÂR (4)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîhi alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's- selâmü alâ seyyidinâ ve senedinâ ve mededinâ ve üsvetine'l- haseneti muhammedini'l-mustafâ... Ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin zevi's-sıdkı ve'l-vefâ... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!..

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi, ihsânı, ikrâmı dünyada ahirette üzerinize olsun...

Ebû Abdirrahmân es-Sülemî isimli çok büyük alim bir zâtın, *Tabakâtü's-Sûfiyye* isimli büyük evliyaullah, meşhur mutasavvıflar ile ilgili eserini okumağa devam ediyoruz.

Nereye kadar gelmişiz? 127. sayfaya kadar gelmişiz. Kimin hayatını okumakla meşgulüz? Hamdûn el-Kassâr isimli meşhur sûfînin hayatını ve sözlerini okumaktayız. Ona devam ediyoruz bugün. Belki bitireceğiz bugün bu zatın sözlerini ve Mansûr ibn-i Ammâr'a geçeceğiz inşâallah... 127. sayfanın 18. maddesine, paragrafına gelmişiz. Oradan okuyoruz.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Allah o büyüklerin güzel hallerini anlamayı, yaşamayı bizlere de nasib etsin... O Allah'ın sevgili kullarının himmetlerine, teveccühlerine bizleri mazhar eylesin... Bizi sevdiği, sàlih kullarının zümresinde haşreylesin... Dünyada, ahirette bahtiyâr eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Bu mübareklerin hayatlarını, mübarek sözlerini okumaya, izaha geçmeden önce, başta Peygamber SAS Efendimiz'in ruhu pâkine hediye olsun diye; sonra onun mübarek âlinin, ashâbının, ezvâcının, ihvânının, etbânının ruhlarına hediye olsun diye; sair enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullah u mukarrabînin ruhlarına ve hâssaten sâdât ve meşâyih-i turuk-u aliyemizin ruhlarına hediye olsun diye; ve bu eseri yazan Sülemî Hazretleri'nin ve eserinde isimleri geçen mübarek eşhâsın ruhlarına hediye olsun diye;

Bu diyarları fetheden Fatih Sultan Muhammed Hàn'ın ve diğer fatihlerin, şehidlerin, mücahidlerin, gazilerin ruhlarına hediye olsun diye; cümle hayrât ü hasenât sahiplerinin ve hâssaten içinde şu dersi yaptığımız bu camiye binâ ettiren, inşâsına, imarına az çok yardımcı olanların, bütün hayır ve hasenât sahiplerinin ruhlarına; ve uzaktan, yakından bu güzel kitabın mevzûlarını dinlemek üzere buraya gelmiş olan siz kardeşlerimizin de. ahirete göçmüş olan bütün geçmişlerinin, müslüman ecdâd u ceddât ve akrabâ u taallukâtının ruhlarına hediye olsun diye;

Biz de okuduklarımızdan istifade edelim, şu okuduğumuz güzel bilgiler Rabbimizin rızasını kazanmamıza vesîle olsun; Allah-u Teâlâ Hazretleri bizleri dünyada ve ahirette bahtiyâr eylesin diye, bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, ruhlarına hediye edelim, öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Dünyaya Dalıp Ahireti Unutan Zelil Olur

قَالَ وَقَالَ حَمْدُونَ مَنْ شَغَلَهُ طَلَبُ الدُّنْيَا

عَنِ الْآخِرَةِ ذَلَّ إِمَّا فِي الدُّنْيَا وَإِمَّا فِي الْآخِرَةِ

TS. 127/18 (*Kàle, ve kàle hamdûnu*) İlk raviler dediler ki, Hamdûn-u Kassâr KS şöyle söyledi: (*Men şegalehü talebü'd-dünyâ ani'l-âhireti zelle, immâ fi'd-dünyâ, ve immâ fi'l-âhireh*)

Bu zâtların sözleri böyle atasözü gibidir, vecîzedir, çok kıymetli sözlerdir. Biz Arapçalarını da okuyoruz. Eğer bantla tesbit ediyorsanız konuşmalarımızı, oradan o Arapçalarını da ezberlerseniz iyi olur. Not alıyorsanız, tabii yine Arapçalarını yazsanız iyi olur ama, mânâsını da... Zaten maksut olan mânâdır. Mânâsının da hatırlınızda kalması kifâyet eder.

Ne buyurmuş Hamdûn-u Kassâr Hazretleri: (*Men şegalehü talebü'd-dünyâ ani'l-âhireti zelle*) “Kim ki onun dünyayı talep etmesi, onu

ahireti aramasından, talep etmesinden meşgul ediyorsa; o adam hor ve zelil olur. (İmmâ *fi'd-dünyâ*, ve *immâ fi'l-âhireh*) Ya dünyada zelil olur, ya da burada olmazsa bile ahirette zelil olur, hor olur.”

Dünya dediğimiz nedir? Dünya dediğimiz şu *el-hayâtü'd-dünyâ*, içinde yaşadığımız hayattır. Şu anda biz dünyadayız, bu hayatı yaşıyoruz. Ahiret dediğimiz nedir? Öldükten sonraki öteki hayattır. Ona da *el-hayâtü'l-âhireh* derler. Bunu birkaç defa açıkladık, kelimelerin mânâsını söyledik. Dünya en yakın demek, daha yakın demek. *El-hayâtü'd-dünyâ*, bize daha yakın olan hayat... İki hayat var, bir önceki hayat, yakın olan hayat; bir de sonraki hayat. İkinciye *el-âhireh* diyorlar, birinciye *ed-dünyâ* diyorlar. Dünya deyince, bu yerküresi hatıra gelmeyecek diye söylemiştik.

(Men) “O kimse ki, (şegalehü *talebü'd-dünyâ*) dünyayı talep etmesi, dünyalığın peşinde koşması meşgul ediyorsa onu...” Nereden meşgul ediyorsa?.. (Ani'l-âhireti) “Ahiretini *ihyâ* etmek ve kazanmaktan alıkoyuyor ve meşgul ediyorsa, (zelle) o adam mutlaka hor ve zelil olacak. Hor olur, zelil olur, alçalır, mahvolur, pişman olur, perişan olur. (İmmâ *fi'd-dünyâ* ve *immâ fi'l-âhireh*) Ya bu dünyada, ya da ahirette... Ya bu dünyada herkes görür onun zelil olduğunu; ya da bu dünya böyle gelir geçer, ahirette zelil olduğu görülür.”

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Birçok insanların yâni %99 insanın, %90 insanın, büyük ekseriyetin aldandığı bir nokta vardır: İman etmekle etmemekten kaynaklanıyor birincisi, ahirete inanmayanlar zaten varsa yoksa dünya diye bu hayat için çalışıyorlar kafirler, müşrikler, sapık inançta olanlar vs...

Bir onlar var. Bir de imanı olduğu halde yine dünyalıktan kendisinin gönlünü kurtaramamış, inandığı ahiret için gerektiği kadar çalışmaya yönelememiş insanlar var. Bu da insanlar arasında çok, müslümanlar arasında da çok. Adam hacı, müslüman, namaza gelmez, cumaya gelmez, zekâtını vermez, ahbine vefâ göstermez... E ne oldu? Ahiret için çalışmaz, kesenin azını açmaz, hayır yapmaz, hasenât yapmaz. E ne oluyor? Nerede kaldı mü'min olduğu?..

Kimisi de diyor ki:

Viran olası hânede evlâd ü iyâl var.

“İşte evde çoluk çocuk var; onlar benden yiyecek, içecek bekliyor.” diyor. “Ne yapayım, çalışmam lâzım!” diyor, gidiyor.

Çalışıyor ama. ahiretini ihmal ediyor.

“—Namaza gel!..”

Gelmiyor, “İşim var...” diyor.

“—Cumayı kıl!..”

Kılmıyor, “İşim var...” diyor.

“—E Allah'ın yolunda yürü!..”

Yürümüyor. “İşimden atılıyorum, işimden olurum...” filan diyor.

Yâni işi, gücü ahiret sevabını kazanmasını engelliyor. Veyahut;

“—Yok, ben öyle yaparsam, benim müslüman olduğum anlaşılır, yükselemem, ilerleyemem, gelişemem, tayinim olmaz...” vs. diyor.

Kimisi de böyle düşünüyor. “Bürokraside yükselemem, şunu olamam, bunu olamam...” diyor. Heves ettiği birtakım mevkîler, makamlar var.. İyi müslüman olmasına, ahiret için çalışmasına bunları göz önüne getiriyor. “Ben şimdi iyi müslüman görünürsem, bana engel olurlar, çelme takarlar, mimlerler, karalarlar, yükselemem, ilerleyemem filan... Vazifelerini yapmıyor.

Ben aciz kardeşiniz asitandım. Hocamız sağdı, Sandıklı’ya tedaviye gitmişti, ayaklarındaki ağrılar dolayısıyla. Kalktık oraya gittik biz de, baktık bütün arkadaşlarımız sakal bırakmış... Genel müdür olan, bakan olan kardeşlerimiz... Orada Hocamız herhalde sakal sünnettir diye bir işaret eyledi galiba, sakal bırakmışlar. Biz de sakal bıraktık...

Sakal bıraktık ama üniversitede asistanız. Üniversitede asistanken sakal olur mu? Yâni mutad değil. Herkes garipsedi ve ayıpladı ve azarladı... Yakınlarımız, uzaklarımız:

“—Şimdi zamanı değil!” dedi. Kimisi de dedi ki:

“—Senin istikbalin mahvoldu!”

“–Niye?..”

“–Sakal bıraktın...

Sakal bırakınca senin istikbalin mahvoldu. Artık sen ne doçent olabilirsin, ne profesör olabilirsin!” dedi bana.

Üniversitede hocalık yapan kimselerden söyleyenler oldu. “–Sen kendi kendini mahvettin, intihar ettin sen!” dedi. Yâni,

“Sakal bıraktın, artık sen doçent ve profesör olamazsın!” dedi bize.

Eh ne yapalım. Hayata doçent ve profesör olmaya gelmedi herkes... Doçent ve profesör olmayınca ahirette yüksek mevkie çıkamaz, cenneti giremez diye de bir kayıt yok... Herkesin doçent, profesör olmak mecburiyeti de yok... Herkesin Allah’a itaat etmeğe, Allah’ın emrini tutmağa, Peygamber Efendimiz’in sünneti yolunda yürümeğe ihtiyacı var da, ama herkesin ille şu mevkie çıkacağım diye, bir mevkie çıkma mecburiyeti yok... Öyle bir şey yok. Eh ne yapalım dedik, boynumuzu büktük. Biz de gözü karalık ettik, aldırmadık.

El-hamdü lillah, doçent de olduk, profesör de olduk. Yâni, Allah bir şeyin olmasını yazdıktan sonra, cümle cihan halkı engellemeğe çalışsa, engelleyemiyor. Allah bir insanın yaşamasını murad etmişse, cümle cihan halkı onu öldürmek için üstüne çullansa, öldüremiyor. Misal:

İbrâhim AS... Zamanın iktidarı yakaladı bunu, Nemrut bunu ateşe atmağa kalktı... Urfa’da ateşe atmışlar, öyle ateş yakmışlar ki yanına

yaklaşılmıyor. Mancınıkla ateşe atmışlar öldürelim diye. E Allah öldürmeyince İbrâhim AS ölmedi. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kudreti karşısında kim ne yapabilir yâni?..

Ben tabii 27 yıl üniversitede hocalık yaptım. Hocalık bir bakıma devlet memurluğu gibi bir şey... Yâni eğer biz yaşamımız için, maaşımız için Allah'ın dininden taviz verirsek, emirlerini yapmaktan geri durursak, yasaklarını işlemeğe göz yumarsak veya yasaklarını işlemeyi, "Ne yapalım işte memuriyet icabı, zamane icabı!" filân dersek, aldanırız. Bu bir aldanmadır. Bu, insanın bir aldanmasıdır.

Nasıl olacak insan?.. Allah'ın emrettiği gibi olacak. Çünkü bizi yaratan o, yaşatan o, nimetleri veren o. Her şey ondan. Güç kuvvet onun, hikmet onun, nimet onun... Onun için, herkesin Allah'a güzel kulluk etmesi lâzım!..

Böyle yapmıyor, dünyalık talebi ahiret için çalışmasına engel teşkil ediyor, bahane oluyor, ahiret için çalışmıyor... Bu adam zelil olur diyor bu Hamdûn-u Kassâr Hazretleri. Zelil olur, hor olur, pişman olur, fakir olur, ettiğini bulur, cezasını çeker. (İmmâ fi'd- dünyâ, ve immâ fi'l-âhireh) "Ya bu dünyada çeker, ya da ahirette mutlaka çeker."

Evet, bu dünyada bazen, âhir ömrüne kadar hiç başı ağrımadan yaşayan Allah düşmanları olmuş. Hiç başı bile ağrımamış. Neden? Başı ağrırsa acizliğini anlayacak, elini açacak, "Aman yâ Rabbi!" diyecek. Ayakkabısı vurduğu zaman, "Aman Allahım!" diyor.

Yâni ayağını pabucu sıkmasa, –Orhan Veli'nin dediği gibi– Allah'ın adını anmayacak ama, ayakkabısı sıktığı için, “Of, Allahım!” diyor yâni.

Bu sözden ibretimizi alalım! Bu söz doğrudur, gerçektir. Allah'ın yolunda yürümeyen, eninde sonunda zelil olur. Allah'ın yolunda yürüyen, eninde sonunda aziz olur. Tabii bizim bu dünyadaki amacımız, gayemiz nedir, onu bilmemiz lâzım. Müslümanın, mü'minin bu dünyadaki gayesi, bu dünyada mes'ud olmak değildir. Mü'minin gayesi, imanlı insanın gayesi bu dünyada mes'ud bahtiyâr olmak değildir. Gayesi nedir? Ahireti kazanmaktır, Allah'ın rızasını kazanmaktır, ahiret saadetini elde etmektir.

Hesap buna göre olunca, insan o zaman seve seve harbe gider, savaşa gider, şehid olur. Hesap böyle olunca, seve seve malını çıkartır, hayır hasenât yapar. Hesap böyle olunca, hiç kimseden çekinmeden hakkı söyler, doğruyu söyler. Zalim sultanın karşısında bile hakkı söyler.

Ne diyor Peygamber Efendimiz:

“–Cihadın en üstünü, zalim sultanın karşısında çatır çatır hak sözü söylemektir.” diyor.

İşte bunu herkes söyleyemez. Kim söyler?.. Hayatını, mevkiini, makamını feda etmeyi göze almış insan söyler. E neden söyler?.. Allah için, haktan ayrılmaması gerektiği için söyler.

Görülüyor ki, İslâmî kahramanlıklar, büyük müslümanlıklar, ancak dünyayı gözünden çıkardığı zaman yapılabiliyor. Dünya gözünde ve gönlündeyken insanlar korkak oluyor, pısrık oluyor, birçok şeyleri yapamıyor. İşte böyle olan insan, evet kendisini korumağa çalışır ama, korunamaz; aziz olmağa çalışır ama, aziz olamaz; mevkî makam sahibi olmağa çalışır ama, muradına eremez. Eninde sonunda, dünyada ahirette hor zelil olur.

Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de bize eski ümmetlerden kıssalar anlatmıştır, beyan etmiştir. Nedendir bu kıssalar?.. Hisse alınsın diye, ibret alınsın diye... O kötü insanların yaptıkları gibi yapılmasın diye, o kötü insanların karşıdaki mü'minler gibi yaşansın diyedir.

Hazret-i Mûsâ'nın zamanında mü'minler ezâ cefâ çektiler mi?.. Çektiler. Firavun'dan ve kavminden, idaresinden, yönetiminden sıkıntı çektiler. Çeker. Hazret-i İsâ'nın etrafındakiler sıkıntı çektiler mi?.. Çektiler. İbrâhimAS, kendisi sıkıntı çekti mi?.. Çekti. Bu böyle olur. Yusuf AS sıkıntı çekti mi?. Çekti. Çekiliyor. İmtihan olduğundan bunlar çekiliyor. Sakın ha ahireti feda edip dünyalık elde etmeğe yönelmesin bir mü'min!

Ne demiş annesine, kucağındaki çocuk:

“—Aman anacığım! Ateşe atılacaksın, yanacaksın, ben yanacağım diye imanından vazgeçme!” demiş.

Kucaktaki bebek anasına böyle seslenmiş, hadis-i şerîfte bildiriliyor.

b. Sâlihlerin Hayatını Okumanın Faydası

قَالَ وَقَالَ حَمْدُونَ مَنْ نَظَرَ فِي سِيرِ السَّلَفِ
عَرَفَ تَقْصِيرَهُ وَتَخَلَّفَهُ عَنْ دَرَجَاتِ الرَّجَالِ

TS. 127/19 (*Kàle, ve kàle hamdûn*) Aynı raviler rivâyet ettiler ki, Hamdûn-u Kassâr şöyle buyurdu: (*Men nazara fî siyeri's-selefi arafe taksîrehû, ve tahallifehû an derecâti'r-ricâl.*)

Çok güzel sözler bunlar! Samimi insanların sözleri başka oluyor:

(*Men nazara fî siyeri's-selef*) “Selef-i sâlihînin yaşam tarzına, sîretlerine, hayatı sürüş şekillerine bir insan bakarsa; (*arafe taksîrehû*) kendi kusurunu anlar, (*ve tahallifehû an derecâti'r-ricâl*) büyük evliyaullahın derecelerinden geride kalmasının, tehallûfünün ne derece olduğunu anlar.”

Onun için okuyoruz biz. Büyüklerin hayatlarını niçin okuyoruz?.. Öyle palavra yok!.. Ben dervişim, ben şeyhim, ben arifim, ben kâmilim, ben ermişim... Öyle şey yok! Oku bakalım eski büyüklerin hayatını, gör bakalım kendi kusurunu... Sen nerede, gerçek sòfî nerede?.. Sen nerede, gerçek evliya nerede?.. Nasıl o ricâlüllahın, o ehlullahın, o büyük zâtların derecelerinden ne kadar aşağıda olduğunu anla.

Birisi demiş ki Hocamız'a, bugün anlatıyor misafir olduğumuz bir kardeşimiz.

“—Hocam, Kâbe’yi tavaf ediyordum, tavaf ederken Kâbe’den, ‘Allah, Allah, Allah’ diye ses geldi kulağıma. Acaba tavaf eden insanlar mı ‘Allah Allah’ diyor da onu duyuyorum diye dikkat ettim, hayır insanlardan gelmiyor, Kâbe’den ‘Allah, Allah’ diye ses geliyor.”

Hocamız başını çevirmiş, yanındakilere, “—Nasılsın, iyi misin?..” filan soruyor...

O tabii heyecanlı, çok heyecanlı gelmiş tavaftan. Gene bir fırsat bulunca,

“—Hocam, tavaf ederken Kâbe’nin ‘Allah, Allah’ dediğini duydum.”

Hocamız gene biraz kaşlarını çatmış, gene başka bir şeyle meşgul olmuş filan... O gene heyecanını teskin edememiş, gene demiş ki

“—Hocam Kâbe’nin ‘Allah, Allah’ dediğini duydum.” Kaşlarını çatmış Hocamız:

“—İnsanın gönlü uyanık olsa, her şeyin Allah dediğini duyar!” demiş, azarlamış böyle.

Yâni, bir yerde birazcık duymak hüner değil. Gönlü uyanık olsa, er kişi olsa, ricâlullah olsa, ehlullah olsa her şeyin Allah dediğini duyar, tesbihini duyar. Ne diyor Kur’an-ı Kerim’de:

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ

تَسْبِيحَهُمْ

(الإسراء: ٤٤)

(*Ve in min şey'in illâ yüsebbihu bi-hamdihî ve lâkin lâ tefkahûne tesbîhahüm*) “Hiç bir şey yoktur Allah’ı tesbih etmeyen, Allah demeyen, zikretmeyen, tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur; (*ve lâkin lâ tefkahûne tesbîhahüm*) yalnız, siz onların tesbihlerini anlayamıyorsunuz.” (İsrâ: 44)

O bizim Eyüp’teki Abdül’ehad-i Nûrî Hazretleri’ne sormuşlar:

“—Şeyhimiz, efendimiz, üstâdımız! Yâni bu her şeyin tesbih etmesi, Allah demesi lisân-ı hal ile midir?..” Aslan gibi şöyle davranmış, kaşlarını çatmış,

“—Hayır!” demiş, “Hayır, kulakla duyulacak gibidir!” demiş.

Lisan-ı hal ile olsa, herkes kabul eder: Tamam, lisan-ı hali ile her şey Allah diyor, sübhanallah diyor...Öyle şey yok, Sübhâna’llâh diyor işte! Duyulur. Evliya duyar, evliyaullah duyar. E biz?.. Bu zamane dervişleri, bu zamâne sùfîleri çok cahil kaldık. Yetişmemiz eksik oldu, üstadlarımız gitti, gerçek tasavvufu öğretecek insanlar azaldı, işin edebiyatı kaldı. Özünü yaşayan, özünü bilen, özüne ermiş kişiler azalınca, tabii sözü kitaplardan okuyup söyleyen çok oluyor. Sözünü eden çok oluyor. O devirde de varmış, bu devirde de... Söz önemli değil. Yaşayış, hal önemli... Tasavvuf kâl ilmi değildir, hâl ilmidir. Tasavvuf laf değildir. Hali nasıl bakalım, ahlâkı nasıl, davranışı nasıl; o önemli...

Çok güzel... (Men nazara fî siyeri's-selef)
"Selef-i sâlihînin hayatına, sîretine şöyle bir bakan, onları bir duyan, inceleyen kimse, (arafe taksîrehû ve tahallifehû an derecâti'r-ricâl) ricâlullahın, evliyaullahın derecelerinden ne kadar geri kaldığını, kendisinin ne kadar kusurlu olduğunu o zaman bilir, mukayese edince bilir. 'Onlar nerede, ben neredeyim?' der, hatasını anlar."

c. Rızkı Allah Verir

قَالَ وَقَالَ حَمْدُونَ كِفَايَتُكَ تُسَاقُ إِلَيْكَ بِالْيُسْرِ
مِنْ غَيْرِ تَعَبٍ وَإِنَّمَا التَّعَبُ فِي طَلَبِ الْفُضُولِ

TS. 127/20 (Kàle ve kàle hamdûn) Aynı raviler rivâyet etmişler ki Hamdûn-u Kassâr şöyle söyledi: (Kifâyetüke tûsâku ileyke bi'l- yüsri, min gayri teab, ve inneme't-taabü fî talebi'l-fudûl)

(Kifâyetüke) "Sana kifâyet edecek kadar olan yiyecek, içecek, gıda vs... Sana kifâyet edecek miktardaki şey, (tûsâku ileyke bi'l- yüsri) kolaylıkla sana Allah tarafından sevk olunur, gönderilir. Senin yiyeceğin, içeceğin, ihtiyacın sana kolaylıkla gönderilir.

(Tûsâku) sevk olunur, (ileyke) sana, (bi'l-yüsri) kolaylıkla; (min gayri teab) sen üzülmezsin, yorulmazsın. Yorulmadan, üzülmeden sana gelir.

(Ve inneme't-taabü) Yorgunluk, yorulmak, üf

demek, ah demek, vah demek, bîzar olmak, (*fî talebi'l-fudûl*) fazlasını istemektendir, fazlayı istemektendir. Yoksa, *senin gerçek ihtiyacın kadarını*, Allah zahmet çekmeden gönderir.”

Nasıl örümceğe rızkını kanat takıp, dırrt gönderiyor da karnını doyuruyorsa; nasıl yuvadaki kuşa rızkı geliyorsa, nasıl denizin altındaki mahlûklara, havadaki mahlûklara, her yerdeki canlılara Allah rızkını gönderiyorsa; yaratmış ve rezzâk-ı âlem olduğu için herkesin rızkını da kendisi veriyor, verir kolaylıkla... Yorgunluk, kavga, mücadele, geçim sıkıntısı, hayat mücadelesi fazlayı istemekten. Yoksa Allah gönderiyor. Herkese rızkını gönderir diyor.

Gönderir ama, anlamaz millet... Gönderir, nasibi ne kadarsa gönderir. Acele eder, helâlden gelecek olan rızkını harama çevirir insanoğlu... Nasıl olsa gelecek, o kadarı nasıl olsa yazılmış ona, gelecek. Gelmiyor diye şeytan onu korkutur:

“—Gelmeyecek ha, aç kalacaksın ha...” diye korkutur,

Harama saptırtır, haramdan gelir. Ya helâlden gelir, ya haramdan gelir. Terbiyesizlik ederse, edepsizlik ederse, dikkatsizlik ederse, takvâsızlık ederse, acelecilik ederse; haramdan gelir. Sabrederse, helâlinden gelir.

Nice nice evliyaullah var... Parası var, pulu var, evi var, barkı var, istemeden gelmiş. O da sarf ediyor Allah yoluna... İstemeden, nice nice misalleri var.

d. Zühd Nedir?

قَالَ وَسُئِلَ حَمْدُونَ عَنِ الزُّهْدِ فَقَالَ الزُّهْدُ عِنْدِي
أَلَّا تَكُونَ بِمَا فِي يَدَيْكَ أَسْكَنُ قَلْبًا مِنْكَ

بِضْمَانِ سَيِّدِكَ

TS. 128/21 (Kàle ve süile hamdûnu ani'z-zühdî, fekàle: Ez-zühdü indî ellâ tekûne bimâ fî yedike eskenü kalben minke bi-dîmâni seyyidike.)

Arapçası da çok güzel! Soruldu Hamdûn-u Kassâr'a "Zühd nedir?.." diye.

Herkes zühdü merak ediyor. Kur'an-ı Kerim'de tavsiye edilmiş, hadis-i şerîflerde tavsiye edilmiş:¹

إِزْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبُّكَ اللَّهُ

(ه. طب. ك. هب. عن سهل بن سعد)

(İzhed fi'd-dünyâ, yuhibbûke'llâhu) "Zâhid ol, zühd göster, Allah seni sever." diyor Peygamber Efendimiz.

¹ İbn-i Mâce, Sünen, c.II, s.1373, no:4102; Hâkim, Müstedrek, c.IV, s.348, no:7873; Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, c.VI, s.193, no:5972; Beyhakî, Şuabü'l-İman, c.VII, s.344, no:10522; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.VII, s.136; Kudâî, Müsnedü's-Şihâb, c.I, s.373, no:643; Sehl ibn-i Sa'd RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.346, no:6091 ve s.1266, no:8577, 8580; Keşfü'l-Hafâ, c.I, s.126, no:323.

E ne demek zühd?.. Yâni aldırmamak, değer vermemek, kıymet vermemek, göz dikmemek, gönlünden onu istememek... Soruyorlar, “Zühd nedir?..” diye, o da diyor ki:

(*Ez-zühdü indî*) “Benim kanaatime göre, bana göre zühd; (*ellâ tekûne bimâ fî yedike eskenü kalben minke bi-dımâni seyyidike*) elindeki...”

Elinde malın mülkün paran pulun var, bankada paran var, cüzdanında paran var, evindeki sandığında, sepetinde paran var, karının bileziğinde altınlar var filan... Yâni kendini garanti edecek bir miktar malı mülkü saklıyor insanoğlu yanında. Yâni alışmış buna, dayanamıyor, saklıyor. Bir şeyleri var. “İşte bu elinde olan şeyden, kalbi Allah’ın garantisinde olan şeyden daha fazla huzurlu olmazsa, zâhid odur işte.

Biraz daha açıklayayım. Yâni tam tercüme olunca, tercümeden herkes anlamıyor. Çünkü tercüme yapalım diye lafı dolambaçlı söylüyoruz:

Allah’ın sana verdiği, senin elinde olan şeyler... Para olsun, dolar olsun, mark olsun, eşya olsun, arsa olsun her neyse... Sana vermiş. Şimdi sen onu aldın mı bir huzur içinde oluyorsun:

“—El-hamdü lilah! Param pulum var, sıkıntı anında bunu kullanıyorum.” diyorsun, kalbin sakin oluyor.

Haa, hakiki zahid insan, Allah garanti etmiş ya, “Ben kulumun rızkını vereceğim.” buyurmuş ya;

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

(الذاريات: ٥٨)

(İnna'llàhe hüve'r-rezzâku zü'l-kuvveti'l-metîn) [Şüphesiz rızıklandıran da, güç ve kuvvet sahibi olan da Allah'tır.] (Zâriyât, 51/58) Rezzâk olan Allah'tır.

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

(الذاريات: ٢٢)

(Ve fi's-semâi rızıküm ve mâ tûadûn.) [Semâda da rızığınız ve size va'dedilen başka şeyler vardır.] (Zâriyât, 51/22) Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur'an-ı Kerim'de garanti ediyor rızıkı, “Korkmayın, vereceğim!” diyor.

Allah'ın “Korkmayın, vereceğim!” demesinden, ayetteki, Kur'an'daki garantiden kalbi mutmain oluyorsa bir insanın; “Tamam Allah vereceğim dedi yâ, oh, el-hamdü lillâh!” diye, elindekinden daha mutmain oluyorsa, Allah'ın garantisi kalbini daha çok mutmain ediyorsa; zâhid o kimsedir.

Sırf elindekine güveniyor da, ötekisinden tereddütte ise, zâhid değildir. “Allah garanti etmiş ama, neme lâzım ya gelir ya gelmez.” diyorsan, sen zahid değilsin. Tereddüt ediyorsun, inanmıyorsun, güvenmiyorsun. O zaman sen zâhid değilsin.

Zâhid nasıldır? Allah'ın garantisinden dolayı kalbi, elinde olmuş gibi sakin, çekinmez. Fakirlikten korkmaz. Peygamber Efendimiz fakirlikten korkuyor muydu?..

Dediler ki Peygamber Efendimiz'i takip ederken, kabilesine gitmiş olan insanlar:

“—Muhammed, fakirlikten korkmayan insanın verişiyle veriyor.”

Neden?.. Kalbi mutmain Peygamber Efendimiz'in, Allah verecek rızkını, endişesi yok... Onun için, dünya malına metelik vermiyor, ayrı bir değer vermiyor. Ha elinde olmuş, ha elinde olmamış... Allah'a olan güveninden, elindekine itimadı daha fazla değil. Elindekini verebiliyor rahatlıkla... Neden?.. Allah gene verecek, garanti etmiş diye. Zâhidlik bu...

Elindekini tutuyorsa, elindekine sımsıkı bağlanıyorsa, korkuyorsa, elinde olmadığı zaman, “Eyvah! Ne olacak benim halim?” diyorsa, o zaman zâhid değil. O zaman kıymet veriyor dünyalığa, dünyaya demek istiyor.

Büyükler böyledir. Meselâ, Atâullah-ı İskenderânî Hazretleri'nin güzel bir vecîzesi vardır *el-Hikemü'l-Atâiyye*'de. Diyor ki o, sert bir ifadeyle:

اجْتِهَادُكَ فِيمَا ضَمِنَ لَكَ وَتَقْصِيرُكَ فِيمَا طَلَبَ

مِنْكَ دَلِيلٌ عَلَى انْطِمَاسِ الْبَصِيرَةِ مِنْكَ

(İctihâdüke *fîmâ dumine leke*, ve *taksîruke fîmâ tulibe minke*, *delîlün ale'ntimasi'l-basîrete minke*) “Senin için garanti edilmiş konuda koşturup durman, senden istenen konuda ise kusurlu ve kabahatli ve eksikli kalman, senin basiretinin kapalı olduğuna alâmettir.” diyor.

O ne demek? Rızkı garanti edilmiştir insanın, sen rızk peşinde koşuyorsun. Sabahleyin 7’de evden çıkıyorsun, trafiğin sıkıntılarına katlanıyorsun, karşı tarafa geçiyorsun, dükkânı açıyorsun, akşama kadar çalışıyorsun, geri dönüyorsun, yorgun argın filan...

(İctihâdüke *fîmâ dumine lek*) Sana garanti edilmiş konuda çalışıp duruyorsun. Allah rızkını garanti etmiş, çalışıp duruyorsun. (Ve *taksîruke fîmâ tulibe minke*) Senden istenen kulluk görevlerini yapmakta ise kusurlusun, yapmıyorsun!”

Namaza gelmiyorsun, vazifelerini yapmıyorsun, Allah yoluna koşmuyorsun, cihadını yapmıyorsun, Allah’ın dinine hizmet için zamanını ayırmıyorsun, dükkândan ayrılamıyorsun, hacca gidemiyorsun, umreye gidemiyorsun... Bu neden? Rızk peşinde koşacağım, dükkânı kim idare eder bilmem ne filan... Allah’ın garantilediği işte koşturup durup da Allah’ın senden istediği kulluk vazifesinde kusur etmen, geri kalman senin basiretinin kör olduğuna alâmettir, kapalı olduğuna alâmettir diyor.

Burada da aynı şeyi demek istiyor. Nasıl olacak mü’min? Kalbi böyle engin ve rahat olacak.

Mü’minin kalbi rahat olacak! Nereden rahat olacak?..

“—Rızkımı Allah verir, Rezzâk-ı âlemdir.” diye düşünecek.

Bir ismi Rezzâk değil mi Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin? Bir ismi Rezzâk, bir ismi Nâfi', bir ismi Ganiy, bir ismi Muğnî, yâni insanı müstağnî kılan, zengin kılan, ganî kılan... Mu'tî; veren, fayda veren, fayda sağlayan, yaşatan, halk eden Allah değil mi?.. Bir ismi de Rezzâk değil mi?.. Rezzâk...

E ona itimadı yok, boyna parasının üstüne oturuyor, boyna elinde tutuyor, hizmete koşmuyor, hizmete vermiyor, çalışmıyor. Tamam. Yâni sen öyle yap. Öyle yapanlar çok. Herkes böyle yapıyor.

Ama bazıları da ne yapıyor? Gerçek mü'minler ne yapmış?.. Allah yolunda harcamış. Allah yolunda harcadıkça Allah daha çok vermiş. Allah yolunda harcayana, Allah daha çok veriyor.

Hadis-i şerifte bildiriliyor:²

مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ
فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا وَيَقُولُ
الْآخَرُ اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلْفًا

(خ.م. عن أبي هريرة)

² Buhârî, Sahîh, c.V, s.270, no:1351; Müslim, Sahîh, c.V, s.182, no:1678; Neseî, Sünenü'l-Kübrâ, c.V, s.375, no:9178; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.374, no:16121; Câmiü'l-Ehâdîs, c.XIX, s.308, no:20829.

RS. 1/293 (*Mâ min yevmin yusbihu'l-ibâdü fîhi illâ melekâni yenzilâni, feyekülü ehadühümâ: Allâhümme a'tî münfikan halefâ; ve yekülü'l-âhir: Allâhümme a'tî mümsiken telefâ.*) Bir kulun sabahladığı hiç bir gün yoktur ki, iki melek inip de, birisi: “Yâ Rabbi! Senin yolunda malını sarf edene, harcayana, harcadığının yerine halef ver, daha fazlasını ver!..” diye; diğeri de: “Yâ Rabbi! Malını sımsıkı tutup, cimrilik edip vermeyenlerin de malını telef et!” diye dua etmesin...”

Gökte melekler her gün böyle dua ediyorlar. Peygamber SAS Efendimiz yeminle söylemiş ki:³

وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَنْقُصُ مَالٌ مِنْ صَدَقَةٍ

(حم. عبد الرحمن بن عوف)

(*Vellezî nefsü muhammedin bi-yedihî*)
“Muhammed’in nefsi elinde olan Allah’a yemin olsun ki, (*lâ yenkusu mâlün min sadakatin*) zekât vermekten, sadaka vermekten mal azalmaz!”

³ *Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.I, s.193, no:1674; Ebû Ya'lâ, Müsned, c.II,*

9, no:849; Bezzâr, Müsned, c.I, s.187, no:1033; Abd ibn-i Humeyd, Müsned, c.I, s.83, no:159; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, c.IV, s.362, no:7043; Kudâî, Müsnedü'ş-Şihâb, c.II, s.5, no:771; İbn-i Adiy, Kâmil fi'd-Duafâ, c.V, s.131; İbn-i Asâkir, Târih-i Dimâşk, c.VIII, s.366, no:2238; Abdurrahman ibn-i Avf RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.575, no:16983; Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.195, no:2254;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XXXII, s.275, no:35240.

Allah yolunda vermekten mal eksilmez. Daha fazlasını verir Allah... Allah yolunda esirgemekten, vermemekten, cimrilik yapmaktan mal eksilir, telef gelir malına insanın...

Zekâtını vermezsin, harmanın yanar, gemin batar, dükkânın yağmalanır, borçlun sana borcunu vermez. Acısı öyle çıkar. Sen çalarsın, çırparsın diyelim dışarıdaki insanlara, ey rüşvetçi, ey haramzâde! Sen çalarsın çırparsın, para biriktirirsin; hayrını görmezsin. Araban kaza yapar, çocuğun yaralanır, ölür... Hastaneye gidersin, amansız hastalığa tutulursun. Allah'ın intikamından kimse kurtulamaz. Allah'a asi olan, Allah'ın emrini tutmayan, sonunda cezasını, belâsını bulur. Allah'ın emrini tutan, sonunda güler ve rahat eder ve hayra erer.

Bu ilâhî kanundur. İşte bunu mü'minler anlayabiliyor, sağlam mü'minler anlayabiliyor, ötekiler anlayamıyor. Kurnaz kurnaz gözünü açıyor, başını sallıyor:

“—Yâ öyle mi? Ben ona itimat etmem, ben işimi garantili yaparım.” diyor.

Yâni hayrı yapmam, parayı tutarım, biriktiririm, bankaya veririm, faiz alırım bilmem ne diyor. Öbür taraftan da bin türlü zarar ediyor.

e. Allah'a Tevekkül'ün Faydası

قَالَ وَقَالَ حَمْدُونَ مِنْ غَفْلَةِ الْعَبْدِ أَنْ يَتَفَرَّغَ
مِنْ أَمْرِ رَبِّهِ إِلَى سِيَاسَةِ نَفْسِهِ

TS. 128/22 (*Ve kàle hamdûnu*) Aynı raviler demişler ki: (*Min gafleti'l-abdi en yeteferrağa min emri rabbihî, ilâ siyâseti nefsihî.*)

Hamdûn-u Kassâr Hazretleri buyurmuş ki:

(*Min gafleti'l-abdi*) “Kişinin gafletinin alâmetidir, gafletin- dendir...” Ne yapması? (*En yeteferrağa min emri rabbihî*) “Allah’ın emrini tutmaktan uzak kalması, boş kalması, yapmaması; (*ilâ siyâseti nefsihî*) nefsinin idaresine güvenmesi, Allah’ın emrine dayanmaması onun gafletindedir.” Tabii insanoğlu diyor ki:

“—Ben düşüneyim, taşınayım, menfaatimi arayım, bulayım...” filan diyor, onun için çalışıyor.

Halbuki ne yapması lâzım? “Kendi işimi kendim göreyim, ihtiyacımı kendim karşılayayım.” diyor ama yaratan, nasib eden, mukadder eden Allah... Yâni Allah’ın emrine teslim olmuyor, kendi işimi kendim göreyim diyor.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

“Kendi işimi kendim göreyim diyene, Allah, ‘Ne halin varsa gör!’ der. ‘Hadi yap bakalım yapabileceksen!’ der. Allah’a tevekkül edene, Allah yardımcı olur.”

Allah’a dayanacak, Allah’a tevekkül edecek kul... Tevekkül edene yardımcı olur, “Ben kendi işimi kendim görürüm.” diyene, “Hadi bakalım nasıl göreceksen gör!” der, salıverir. Yâni yardım etmez buyuruyor.

Onun için tevekkül, Kur'an-ı Kerim'de bize çok ayet-i kerimelerde emredilmiştir. Allah'a dayanacağız, Allah'a tevekkül edeceğiz, Allah'ın emrini tutacağız, korkmayacağız sonundan. O bizim işimizi döndürür, dolaştırır, evirir, çevirir, onarır, başarır, ikram eder. Sen Allah yolunda yürürsen, Allah sana çok çok hayırlı işleri yapar.

Bunu biz küçük, anlaşılır, hikâyemsi bir şekilde açıklayalım. Böyle hep lafta, nazariyâta, teorik olarak kalmasın. Büyüklerimiz anlatırdı, eski kitaplarda yazılmış, herhalde olmuş bir hadise ki geçmiş kitaplara menkabe olarak:

Adamın birisinin cuma günü başına bütün işler toplanmış. Bir: Gidecek değirmene, buğdayını götürecektir, öğütecek, getirecek, evde ekmek kalmamış, un kalmamış, çoluk çocuk ağlaşıyorlar, "Un kalmadı, açız!" filan diye... O gün gidecek, değirmende buğdayı öğütecek de, evde ekmek yapılacak da çocuklar ağlamaktan kurtulacaklar. Bir, değirmene gitme işi var. Şimdiki gibi süpermarket yok, buğday yok, şey yok... Kendisi yapacak bu işi. Eski zamanın şartları böyle.

İki: Koruda hayvan var, gidip alınacak korudan, alınmazsa, orada bırakılırsa kurtlar parçalayabilir. Üç: Ayda bir nöbet gelen

sulama işi var, bahçesini sulama işi o gün... Bahçesinin başına gider, arkı açar, bahçesini sularsa su o gün onun nöbeti, bahçe sulanacak, sulanmazsa bir ay daha sonraya kalacak... Zaten bir ay evvel sulanmış, kuruyacak bahçe.

Bahçenin kurumaması için adam sulamaya mı gitsin bu Cuma gününde, eşeğini, atını neyse bineğini kurt yemesin diye koruya gidip eşeğini mi alsın?.. Hepsi bir başka yerde... Buğday çuvalını götürüp değirmene alelacele öğütüp evine un mu getirsin, çocuklar ağlıyor?.. Bir de cuma namazı var. Cuma günü...

Şimdi ne yapsın, ne yapsın, ne yapsın... Hikâyeyi yazan kitaplar şöyle anlatıyorlar: Ne yapsın, düşünmüş taşınmış demiş ki:

“—Birisine gitsem ötekisi kalacak. Ötekisine gitsem berikisi kalacak. Hepsini birden yapmak mümkün değil, bugün cuma, cuma namazına gideyim!” demiş, cuma namazına gitmiş.

Cuma farz mü'minlere...

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ
الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ

(الجمعة: ٩)

(*Yâ eyyühe'llezîinne âmenû izâ nûdiye li's-salâti min yevmi'l-cumuati fes'av ilâ zikri'llâhi ve zeru'l-bey*) “Cuma günü namaz için ezan okunduğu zaman, alışverişi bırakın, işi gücü bırakın, Allah'ın zikrine koşun; cuma namazına gelin!” (Cuma, 62/9) diyor Allah.

Cuma namazına gelmiş. Yâni neyi tutmuş? Allah'ın emrini tutmuş. Kendi işlerini ne yapmış? İşlerin hepsinin hakkından gelmesi mümkün değil. İşte bir-iki işle olmuyor, imtihan.

Cuma namazını kılmış. Cumadan sonra evine varmış, kapıdan korka korka giriyor. Hanım açacak ağzını, yumacak gözünü:

“—Be adam! Neredeydin? Çocuklar ağlıyor. Evde iki gündür ekmek kalmadı, yiyecek yok...” Bilmem ne diyecek diye korkuyor.

Kapıdan içeriye girmiş, şöyle bir çocukların sesi de kesilmiş, bağırıtı da yok. Hanımdan cıngar da yok. İçeri girmiş, ekmek de kokuyor... Allah Allah!..

“—Yâ hanım, hayrola ne oldu?..”

“—Sorma... Sen cumaya gittin, bizim komşu değirmenden geldi. Bir de baktım ki bizim çuvallar.

‘—Yâ komşu, bu çuvalların deseninden, şeklinden, şemâilinden bu çuvallar bizim, sizinkiler değil.’

‘—Öyle mi? Hay Allah! Alın çuvalınızı, ben bizimkileri almağa gideyim!’ diyor.”

Bak, Allah başkasına buğdayını öğüttürdü, yanlışlık yaptırttı ama, yanlışlık değil, hikmetli iş. Buğdayını gönderdi. Onlar böyle hanımıyla konuşurken dışarıda bir kişneme duyuyorlar. Ah, at kösteğini koparmış, bağından kurtulmuş, atlamış çitten, yolu biliyor, dıgıdık dıgıdık gelmiş bahçeye, kişniyor, sahibine haber veriyor, ben geldim diye... Tamam, o iş de halloldu.

Hangi iş kaldı?.. Acaba bostandaki ziraat ne oldu? Domatesler, patlıcanlar, biberler, mahsuller ne oldu acaba?

Biraz sonra komşusu gelmiş,

“–Selâmün aleyküm!”

“–Aleyküm selâm!” demiş.

“–Yâ sizin bugün bahçenizin sulama günüydü, unuttun mu?..”

“–E unutmadım.”

“–E niye gelmedin sulamağa?”

“–E ne yapayım bir sürü işim vardı, hangi birisine gideceğimi bilemedim, gelmedim. Ne olursa olsun...”

“–Ama sulamayınca bahçen kuruyacaktı.”

“–Eh ne yapalım öyle oldu.” deyince:

“–Hadi hadi üzülme. Ben senin gelmediğini görünce arkı açtım, bahçeni de sulayıverdim.” demiş.

Allah böyle yapar. Bu hikâyeyi söyleyince herkes anlıyor. Allah'ın kuluna nasıl yardım ettiğini, hikâyeyi söyleyince herkes anlıyor. Gel de hikâye anlatma şimdi. Vaaz kürsüsünde gel de hikâye anlatma... Ötekisini söylediğin zaman kolay anlamıyor veya tereddüt ediyor veya itimad edemiyor ama, böyle hikayeyi anlatınca, “Buna benzer bir olay benim de başımdan geçmişti.” diye o zaman aklı başına geliyor.

İşte Allah böyle yapar. Yâni Allah kendisine itaat eden, emrini tutan samimi kuluna bu şekilde yardım eder. “Kendi işimi kendim göreceğim!” diyen kula da, “Haydi gör bakalım, hangisini göreceksin?”

Bir sürü iş, birisine gitsen ötekisi kalacak...”
der.

Onun için, Allah’a tevekkül edeceğiz, Allah’ın emrini tutacağız, Allah’ın yolunda yürüyeceğiz. Hikâye hatırdaki kolay kalır, siz de buna göre hareket edin!..

f. Musîbete Sabır

Buyurmuş ki:

قَالَ وَقَالَ حَمْدُونَ لَا يَجْزَعُ مِنَ الْمُصِيبَةِ إِلَّا
مَنْ يَتَّهِمُ رَبَّهُ

TS. 128/23 (*Kàle, ve kàle hamdûn*) Ne güzel sözler söylüyor Hamdûn-u Kassâr Hazretleri: (*Lâ yeczeu mine’l-musîbeti illâ men yettehimü rabbehû.*)

“—İnsanın başına musibet gelir mi?..”

Gelir.

“—Neden gelir?..”

Allah takdir ettiği için gelir.

“—Kötü kullara gelirse oh olsun da, iyi kullara da gelir mi musibet?..”

İyi kullara da gelir. Hatta peygamberlere en çok gelir, evliyaullahı derecesine göre gelir, sâlihler gelir, firavunlara, nemrutlara hiç gelmez. Baş ağrımamış heriflerin... Öyle gelirken giderken, Allah azîzün zü’ntikâm, cezâyı birden patlatmış, gafletten uyanmamışlar yâni.

(*Lâ yeczeu mine'l-musîbeti*) “Rabbini seven, Rabbini bilen, arif olan kul, başına gelen musibetten hoplayıp zıplamaz; sabreder, sineye çeker, mütehammil olur, edebini bozmaz.” demek.

(İllâ) “Edebini bozarsa?.. Bir kul bir musibetten edebini bozuyorsa; (*men yettehimü rabbehû*) demek ki, Rabbini itham ediyor. ‘Bana haksızlık yaptın.’ gibi bir duygu içinde yâni.” Halbuki ötekisi? Ötekisi, “Rabbimin işinin bir sebebi vardır, hikmeti vardır, her şeyi yerindedir.” diyebiliyor.

Ne diyor İbrahim Hakkî-i Erzurûmî: “Neyleirse güzel eyler.” diyor. E bazen musibet verir... O da güzel. Neyleirse güzel eyler.

*Mevlâ görelim neyler,
Neyleirse güzel eyler.*

diyor. Evliyaullah böyle demiş:

*Hoştur bana senden gelen,
Ya gonca gül, yahut diken...*

E gonca gülü herkes sever de, dikenini sevmez. E Allah’ın kaderi sevilmez mi?.. Allah’ın kaderi... Hepsinin bir hikmeti var. Allah’ın kaderine itirazı olmaması lâzım insanın...

Demek ki ceza’ ve feza’ ne demek?.. Heyecanlanmak, itiraz etmek, böyle tahammülsüzlük göstermek demek. Bu tahammülsüzlüğü kim gösterir?.. Rabbini itham eden kimse gösterir. Rabbine itimatı olan kimse yapmaz böyle. Sakin durur, “Vardır onun bir bildiği.” der.

Evliyâ Çelebi var ya bizim Osmanlı, seyahatnâme yazmış. O Evliyâ Çelebi hoş bir adam. Roman gibi ciltlerle seyahatlerinin macerasını yazmış. Bir yerde okumuştum: Şam'da gidiyorken, arkadaşlarıyla sözleşmişler, bir yerde buluşacaklar. Bu Şam'da, Dımaşk'da buluşacaklar.

Ak sakallı, ihtiyar bir adam, buna bir girişmiş bastonuyla. Kafasını gözünü yarmış bizim Evliya Çelebi'nin. Canına okumuş, kolunu kanadını kırmış... Bastonu vura vura vura hastanelik etmiş Evliya Çelebi'yi. Osmanlı terbiyesi var Evliya Çelebi'de, o da gık demiyor. Karşısındaki adam ak sakallı, nurlu bir kimse diye, gık dememiş.

“İyice patakladı beni.” diyor, kendisi yazıyor, “Ama gık demedim.” diyor. Yâni, hiç bir şey söylememiş, tahammül göstermiş. Büyük, sakallı bir zât mübarek bir kimse, döğüyor... Döğer. Yâni Osmanlı terbiyesi. Şimdi olsa, kimse tahammül etmez. Anasına babasına bile, “Tokat vurdun sen bana!” diyor, çıkıp gidiyor evden yâni.

Sonradan anlaşılmış ki... “Sonradan anladım.” diyor, kendisi hikmetini anlamış da o yazıyor. Nereden bilecektik o maceranın orasını, burasını... Kendisi seyahatnamesinde yazıyor. Öteki buluşacağı arkadaşları hovardalığa gitmişler. Öteki yeniçeri arkadaşları, asker arkadaşları... Hacca gidiyorlar bunlar güya ama, insanoğlu her zaman nefis sahibi, şeytan da etrafında dolaşıyor.

Şam yolunda, Şam’da, hac yolunda öteki herifler eğlenmeğe, hovardalığa gitmişler. Bunu da çağırmişar ya, “Bu akşam bir yere gideceğiz, sen de gel!” diye. Bu da dayağı yediği için hastanelik oldu, gidemedi ya...

Sonradan öteki içki içenler hovardalığa gidenler tutulmuşlar zaptiyeye, yakalanmışlar, çok beter olmuşlar.

“—O zat evliyadan bir kimseydi, döğmesi beni kurtarmak içinmiş meğerse.” diyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin de işleri böyledir. Yâni belli olmaz. Adama: “Sen bana niye baston vuruyorsun?” diye itiraz etseydi, başka türlü olacaktı. Öbür arkadaşlarının yanına ulaşırdı... Kafaları kesilmiş yâni. Ben hafif söylüyorum, ötekiler yakalanmış, kafaları kesilmiş, katledilmişler yâni. Bu, ölümden kurtulmuş. Dayakla ölümden kurtuluyor.

Onun için, musibetin karşısında arif olan itiraza kalkışmaz, ceza’ ve feza’ göstermez. Yâni tahammülsüzlük, feryâd u figân göstermez. Sabr-ı cemîl gösterir, evliyalığını gösterir, ârifliğini gösterir.

Böyle yapmayan?.. Rabbinin işine itimadı yok da, Rabbinin itham ediyor da, ondan itiraz ediyor:

“—Niye böyle yaptın?..”

Sen ondan iyi mi bileceksin, vardır bir bildiği...

g. Zekâ ve Kibirlik

قَالَ وَقَالَ حَمْدُونَ الْكِيَاَسَةَ تُورِثُ الْعُجْبَ

TS. 128/24 (Kâle ve kâle hamdûnu) Yine aynı raviler demişler ki, Hamdûn Hazretleri bir laf söylemiş ki, buyurun gelin bakalım, yalayın yutun: (El-kiyâsetü tûrisü'l-ucub) “Zekâ, kendini beğenmişlik meydana getirir.” diyor.

El-hak, doğrudur. Yâni bir adam akıllı mı, zekî mi... Allah! Kibrinden, ucubundan yanına yanaşamazsın. Zekî çünkü. Aklının iyi olduğunun kendisi de farkında. (El-kiyâsetü) yâni zekîlik, zekâ, akıllılık ne yapar diyor? (tûrisü'l-ucub) *İnsanda ucub hasıl eder.*”

Ucub hasıl etmemek için insanın tasavvufî bir terbiye görmesi lâzım. Yoksa alimlik diploma, zekâ, sınıf birinciliği... mahveder insanı.

Ben arkadaşlara söylüyordum öyle. Yâni, çok fena olur sınıf birincileri... E neden?.. Sınıf birinciliğinin kendisine verdiği kibirten, gururdan nasıl kurtulacak bu çocuk?.. Kurtulamazsa helâk olur. Herkese tepeden bakar, kibirli, onurlu bir şey olur. En iyisi biraz şöyle ortaldardan gidip de, hiç kibre düşmemek. Veyahut da sınıfın birincisi olmuşsa bile:

“—Bunu veren sensin yâ Rabbi, bende bir şey yok, istersen bir anda alırsın zekâmı, aklımı, divane edersin beni... Zincirlere bağlarlar beni, Bakırköy'e gönderirler yâ Rabbi, zincirlere bağlarlar, zekâ da senden, oda bir nimet yâ Rabbi, aman beni kibre, ucuba düşürme!” demesi lâzım.

Yâni bu alimlerin, profesörlerin, müderrislerin, koca kavukluların, büyük sarıklıların, sırmalı cübbelilerin eskiden beri kendini beğenmişliği çok olmuş. Ben ben ben demişler, en büyük benim demişler...

Padişahın birisi merak edermiş,

“—Yâ şu alimlerle, müderrislerle sòfilerin arasındaki fark nedir?..” Vezir demiş ki:

“—Padişahım, müsaade buyurun, ben bunu size göstereyim!” Bir ziyafet vermiş, alimleri çağırılmış. Şehrin alimlerini, ulemasını çağırılmış. O devrin büyük zatları, müderrisler, bilmem neler... Hepsi gelmişler, yemek yemişler, çıkarken padişaha demiş ki:

“—Sen benim arkamda dur, şurada saklan, dur.” Çıkarken:

“—Efendim, bu toplantıya birçok büyük zât geldi, bunun birincisi kim? En büyük alim kim bunların içinde? Biz bilemedik söyler misiniz?..”

Kaşlarını çatıp bakıyormuş, sinirleniyormuş, kızıyormuş:

“—Elbette ben!” diyormuş.

Arkasındakine soruyormuş,

“—Elbette ben!” diyormuş. Arkasındakine soruyormuş,

“—Elbette ben!” diyormuş.

Hepsi ben demişler. Padişah demiş ki: “—Ben bundan bir şey anlayamadım.”

“—Dur daha...”

Bir de sòfîleri çağırmışlar, sòfîlere de yemek vermişler, çıkarken sormuş vezir gene, padişah arkada saklı, pencereden, perdenin arkasından dinliyor:

“—Efendim, işte bu toplantının en büyüğü kim, mertebesi en yüksek olanı?..”

“—İçeride...”

“—Sizin olduğunuzu söylüyorlar?..”

“—Yok, estağfirullah! Ben en naçiziyim. Estağfirullah, öyle şey olur mu, ben onların ayağının tozu olamam.” diyormuş.

Ötekisine:

“—Efendim, siz bu toplantının en büyüğüymüşsünüz?..”

“—Hayır efendim! İçeridekiler daha büyükler, biz aciz naçiz bir günahkar kuluz.”

O da gidiyormuş. Hepsine böyle “Sen en büyükmüşsün.” dedikçe “Hayır, arkadaki.” diyormuş. En sonuncu da çıkarken demişler:

“—Efendim en büyük sizmişsiniz?..”

“—Yok yâ! Ben beş para... bir pul etmeyen adamım. Hep iyiler önden gittiler, ben en arkaya kaldım.” demiş.

İşte kibir etmemek, tevâzu...

مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللَّهُ

(ابو نعیم عن عمر)

(*Men tevâdaa li'llâhi rafeahu'llah*) Tevâzû eden Allah katında yükseliyor. (*Ve men tekebbera vadaahu'llàh*) [Kim de kibirlenirse, Allah onu alçaltır.] ⁴

Herhalde ötekisine de şöyle soruyordu:

“—Efendim, zât-ı âlinizin en yüksek olduğu söyleniyor, öyle midir, değil midir?..” filan deyince, o da herhalde hoşlanıyordu, herhalde usturuplu sormuştu.

Yâni herkes kendini beğendirmek istiyor. Yâni insanın içinde böyle bir duygu var. Onun için süsleniyor, onun için giyiniyor. Hiç kimse şey yapmıyor, ancak bu zâtlar müstesnâ. Bunun meşrebi melâmet meşrebi. Melâmet meşrebinde olanlar kendisini beğendirmek istemiyor.

Hepimiz kendimizi beğendirmek istiyoruz. Ayakkabımız ondan boyuyoruz, pantolonumuzu ondan ütülüyoruz, berbere ondan gidiyoruz, tıraşı ondan oluyoruz. Sinekkaydı tıraşlar... Bilgimizi ondan arz ediyoruz, toplantıda onun için öne çıkıyoruz filan...

Neden?.. İnsanın içinde kendisini göstermek, beğendirmek arzusu var. Beğenilmek istiyor, alkış istiyor. “*Hepimiz kendimizin gizliden gizliye aşıkıyız.*” diyor Mehmed Akif. “*Hepimiz kendimizin bağıryanık aşıkıyız.*” diyor. İşte bundan kurtulmak lâzım!

⁴ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.139, no:4894; Hz. Aişe RA'dan. *Kudâî*, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.219, no:335; Hz. Ömer RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.X, s.585, no:18294; *Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.216, no: 5735;

Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.1442, no:2445; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XX, s.179, no: 21844.

Onun için: (El-kiyâsetü tûrisü'l-ucüb) “Zekâ ve akıl insanda kibirlilik uyandırır.” diyor, öyledir. Ulemâ birbiriyle ceng ü cidâle girerler, münâkaşaya girerler, bir türlü hizaya gelmezler. Nasıl olmak lâzım?.. Mütevazı olmak lâzım. Kibir ve ücub göstermemek lâzım!

h. Dünya İçin Süslenen Kimse

قَالَ وَقَالَ حَمْدُونَ لَا أَحَدًا أَدُونَ مِمَّنْ يَتَزَيَّنْ

لِدَارِ فَانِيَّةٍ وَيَتَجَمَّلُ لِمَنْ لَا يَمْلِكُ ضَرَّهُ وَنَفْعَهُ

TS. 128/25 (Kâle, ve kâle hamdûn) Yine Hamdûn-u Kassâr Hazretleri aynı ravilerin rivâyet ettiğine göre buyurmuş ki: (Lâ ehade edvenü mimmen tezeyyene li-dâri'l-fâniyyeh, ve yetecemmelü li-men lâ yemlikü darrahû ve nef'ahû.)

Diyor ki: (Lâ ehade edvenü mimmen tezeyyene li-dâri'l-fâniyyeh) “Şu fâni dünya için süslenen, püslenen insandan; (ve yetecemmelü li-men lâ yemlikü darrahû ve nef'ahû) kendisine fayda veya zarar getiremeyecek kimsenin karşısında, kendisini beğendirmeye çalışan insandan daha alçak kimse yoktur.”

Tam demin o lafları söyledik, aşağıdan da bu sözü geldi. Yâni, bu fani dünya için süslenip, zînetlenen ve şu fani dünyanın ehli olan insanlara ki, onların kendisine bir fayda sağlaması, bir zarar sağlaması bahis konusu değildir; fayda da, zarar da aslında Allah'tandır.

Fayda ve zarar sağlamayacak insana kendisini beğendirmeye çalışan ve şu fani dünya için süslenmesi olan insandan daha alçak kimse yoktur diyor.

Nasıl olmasını istiyor mü'minin? Şu fani dünya için süslenmeyecek. Neresi için süslenecek? Ahiret için süslenecek. Ahiret için nasıl süslenilir? Amel-i sàlih işleyerek süslenilir. Ahiretin süsü nedir? Takvâdır, sevaplı işlerdir. Sevaplı işleri yaptığı zaman Allah ahirette itibar görecektir. Ahiretin süsü, yüz aklığı ibadettir, tâattir, hayrât u hasenâttir.

Kendisine fayda ve zarar sağlaması mümkün olmayan insana kendisini beğendirmeye çalışmayacak da, kime beğendirmeye çalışacak?.. Fayda ve zarar elinde olan, Mâlikü'l-mülk olan, Kâdir- i mutlak olan Allah'a kendisini beğendirmeye çalışacak.

Peki Allah'a nasıl beğendirmeye çalışır insan kendisini? Emirlerini tutarak, yolundan giderek, yasaklarından kaçınarak... Böyle olması lâzım insanın!

Şimdi burada tabii yine insanların çoğunun anlamadığı bir şey var: Sanıyorlar ki faydayı ve zararı insanlar sağlıyor. Hayır!.. Faydayı ve zararı, insanlar vasıtasıyla insanın başına musallat eden Allah'tır. Hakikatte o, fâil-i mutlak, fa'âlün limâ yürîd olan Allah-u Teâlâ Hazretleri... Göndereno, yaptıran o, yaptırmayan da o... İbrâhim AS'ı ateşte yaktırmayan o... Mûsa AS'ı denizde boğdurmuyan o...

Ötekiler zarar vermek istediler, boğmak istediler, adam boğulmuyor; Allah'ın sevgili kulu olduğundan... Yakmak istediler, yanmıyor; çünkü Allah yakmıyor.

Demek ki; insanlarda zarar verme kabiliyeti yokmuş. Allah zarar vermeyecek olduktan sonra, zarar veremiyorlar. E korumak isteseler?.. Korumak isteseler de, Allah bir kimseyi mahvetmeyi kararlaştırdı mı, kimse koruyamaz. Kırk tane surun arkasına saklansa, orada bir sivrisineği ona musallat eder, kafasına dank dank, vurdura vurdura kendisini öldürtür. Bir mikrobu musallat eder, basit bir şeyi musallat eder.

Abbasi halifelerinden birisi, yüzüne bir sinek konmuş, kışalamış. Orasına gelmiş, kışalamış; burasına gelmiş... Sıcakta terli zaten, koca Abbâsî Devleti'nin başındaki adam, güçlü kuvvetli, askerli, silahlı... Müthiş bir kuvvet sahibi, bir sinek bir orasına konuyor, bir burasına konuyor, oradan kışalıyor burasına... Karşısında âlim var, demiş ki:

“—Yâ İmâm! Allah bu muzır mahluku, bu sineği niye yaratmış?..”

O da diyor ki:

“—Senin gibi insanlar acizliğini anlasın diye... Senin gibi böyle güç kuvvet olan insanlar aldanmasın, kendi gücüne, kuvvetine mağrur olmasın, bir sineğin karşısında bile aciz olduğunu anlasın diye.”

Tabii, yâni isterse bir sineğe mağlup ettirir bir insanı... Fayda da Allah'tandır, zarar da Allah'tandır. Onun için Allah'a kul olmağa çalışmak lâzım!

“Ne kadar alçaktır o kimse, ondan daha alçağı yoktur ki şu fani dünya için süsleniyor ve kendisinden fayda ve zarar gelmeyecek olan insanoğullarına kendisini beğendirmeye çalışıyor. Vay akılsız vay!” demiş oluyor yâni Hamdûn-u Kassâr Hazretleri.

Sonuncu paragrafı okuyalım! Bitiremeyeceğiz, vakit geldi.

i. Dünyayı Hor Gör!

26. paragraf:

قَالَ وَقَالَ حَمْدُونَ تَهَاوَنُ بِالْدُّنْيَا حَتَّى
لَا يَعْظُمَ فِي عَيْنِكَ أَهْلُهَا وَمَنْ يَمْلِكُهَا

TS. 128/26 (*Kâle*, ve *kâle hamdûn*) Yine aynı raviler rivâyet ettiler ki, Hamdûn-u Kassâr Hazretleri şöyle söyledi:

(*Tehâven bi'd-dünyâ, hattâ lâ ya'zûme fî aynike ehlühâ, ve men yemlikühâ*) “Dünyayı küçümse!” Nasihat ediyor bize: “Hor gör şu dünyayı, küçümse şu dünyayı!” Neden?.. (*Hattâ lâ ya'zûme fî aynike ehlühâ, ve men yemlikühâ*) “Dünya ehli gözünde büyümesin, dünyalığa mağlup olan insanları bir şey sanmayasın diye...”

Şu dünyayı hor gör, aldırma! Ne olacak? Bu dünyanın topu ne olacak? Tamamı ne olacak yâni?.. Hor gör şu dünyayı ki, gözünde dünya ehli insanlar büyümesin ve dünyalığa sahip

insanlar böyle senden itibar görmesin. Dünya ne ki sana bir kıymet vereyim?..”

Dervişin birisi oturuyormuş kenarda, azametli bir adam geçiyormuş yanından, kıpırdamamış bile. Dikilmiş başına,

“—Sen benim kim olduğumu biliyor musun?..”

“—Bilmiyorum.”

Biliyor ama... Kılığından, kıyafetinden, kürkünden, kavuğundan belli, yüksek mevkîde bir insan... Ya vezir, ya komutan filan... Biliyor ama kılını kıpırdatmamış, böyle yan gelip yatıyor. Sinirlenmiş ötekisi:

“—Sen benim kim olduğumu biliyor musun?”

“—Bilmiyorum.” demiş, “Kimsin?”

“—Ben komutanım.”

“—E sonra ne olacaksın?”

“—Kadıasker olacağım, başkomutan olacağım.”

“—E sonra ne olacaksın?”

“—Vezir olacağım.”

“—E sonra ne olacaksın?”

“—Belki sadrazam olurum.”

“—E sonra ne olacaksın?” “—Hiç...” demiş.

“—E ben zaten şimdiden hiçim, ben senden yükseğim.” demiş. “Sen nice yıl uğraşacaksın, sonradan hiç olacaksın, ben zaten şimdiden hiçim!” demiş. Aldırmıyor.

Peygamber SAS Efendimiz’in bir hadis-i şerifi var:⁵

التَّكْبَرُ عَلَى الْمُتَكَبِّرِ صَدَقَةٌ

⁵ Keşfü'l-Hafâ, c.1, s.313, no:1011.

(Et-tekebbürü ale'l-mütekebbiri sadakatün)
“Mütekebbire tekebbür etmek sadakadır.”

Şımarmanın kerata! Hiç kıymet verme de,
anlasın horluğunu... “Mütekebbire tekebbür
sadakadır.”

Neden?.. Doğru bir şeydir. Adam hizaya gelecek,
aklı başına gelecek. Çünkü onun için de fena
tekebbür. Tekebbür edince, Allah sevmeyecek.
Onun için ona biraz “Sen kimsin yâ, bana ne
yâni ne olursan ol!” diye yürüyüp geçivermek,
yüz vermemek lâzım geliyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi tam Kur'an-ı
Kerim'in tarif ettiği müslüman olmağa muvaffak
eyesin... Tam Rasûlüllah SAS Efendimiz'in
hadis-i şerîflerinde öğrettiği gibi müslüman
olmayı cümlemize nasib eyesin...

Sevdiği kul olalım, sevdiği şekilde yaşayalım,
sevdiği işleri yapalım, huzuruna sevdiği bir kul
olarak varalım... Ahirette pişman olmayalım,
ahirette Allah yüzümüzü güldürsün, dünyada
yaptığımız işlerden dolayı cezalandırmasın...

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmeleh!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

15. 10. 1994 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak
ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü